

LAUSUNTO

Turku, 24.4.2018

EDUSKUNNAN SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNTA

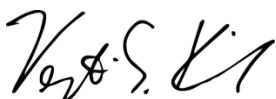
Viite: HE 14/2018 vp / Asiantuntijapyyntö

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 219 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä 71 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Minttu Ojanen, minttu.ojanen@soste.fi, puhelin 050 462 3347

lakimies Kirsi Väättäminen, kirsi.vaatamoinen@soste.fi, puhelin 040 839 7913

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas

pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

1. Yleistä sote- ja maakuntauudistuksesta sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevasta lainsäädännöstä

SOSTE korostaa:

- **Samaan aikaan toteutettavat mittavat uudistukset ja kiire eivät saa missään tilanteessa vaarantaa potilas- ja asiakasturvallisuutta tai palveluiden saatavuutta ja laatua.**
- **Valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisoinnin toimeenpanon aikataulua tulisi uudelleen arvioida, koska sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan tehtävä on erityisen vaativa juuri nyt, kun sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta uudistetaan laajamittaisesti monella tavalla.**
- **Järjestämisvastuun siirtäminen maakunnille vähentää palveluiden kuntakohtaista kirjavuutta ja kuntalaisten välistä epätasa-arvoa.**
- **Maakuntien tulee olla tarpeeksi vahvoja niin toiminnallisesti kuin taloudellisesti, jotta niiden päätöksenteossa pystytään tekemään ihmisten kannalta parhaimmat ja kustannusvaikuttavimmat ratkaisut**

Hallitus esittää (HE 15/2017), että 1.1.2020 alkaen maakunnille siirretään lukuisia tehtäviä kunnista, maakuntien liitoista ja muista kuntayhtymistä, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista (ELY-keskus), työ- ja elinkeinotoimistoista (TE-toimisto), ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksesta (KEHA-keskus) sekä aluehallintovirastoista (AVI).

Hallitus esittää myös valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisoimista. Esityksellä perustettaisiin Valtion lupa- ja valvontavirasto, jolle koottaisiin pääosa lakkautettavaksi ehdotettavien aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtävistä sekä osa lakkautettavaksi ehdotettavien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtävistä.

Uudistukset astuisivat voimaan samanaikaisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen kanssa. Uudistuspaketti on valtava ja se vaatii muutoksia lukuisiin eri lakeihin. Näin mittavien uudistusten kokonaisvaikutuksia on mahdotonta kenenkään hahmottaa. SOSTE näkeekin, että uudistuksia ei tulisi valmistella kiireellä ja niiden toimeenpano tulisi vaiheistaa. Valmistelulle tulisi antaa lisää aikaa, jotta erilaisista parhaillaan käynnissä olevista uudistuksiin liittyvistä kokeiluista ja piloteista saataisiin näyttöä niiden käytännön toimivuudesta.

Uudistuksissa SOSTELLE keskeistä on:

- **että uudistusten keskiössä ovat palveluita käyttävät ihmiset**
- **ihmiset saavat tasapuolista kohtelua asuinpaikastaan riippumatta**
- **viranomaispalvelut ovat asiakaslähtöisiä ja toimivat ns. yhden luukun periaatteella**
- **järjestöjen asiantuntemusta hyödynnetään palveluita suunniteltaessa ja toteuttamisessa**

2. Valtion lupa-, ohjaus-, ja valvontatehtävien uudelleenorganisointi

SOSTE korostaa:

- **Valtion lupa- ja valvontavirastolla tulee olla riittävät resurssit ohjata ja valvoa ihmisten perusoikeuksien toteutumista. Pelkkä omavalvonta ei riitä.**
- **Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnan tehtävä on erityisen vaativa juuri nyt, kun sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta uudistetaan laajamittaisesti monella tavalla. Muutosvaiheessa viraston ohjauksen ja valvonnan rooli keskeinen.**
- **Kansalaisten ja sote- palvelujentuottajien kannalta valvonnan tulee olla oikeudenmukaista ja yhdenvertaista sekä vaikuttavaa.**
- **Valtakunnallinen valvontaorganisaatio yhdenmukaistaa valvontakäytäntöjä.**
- **Kriittistä Valviran toimintojen siirtämisessä uuteen virastoon on se, miten Valviran erityistehtävät huomioidaan riittävästi ja tasapuolisesti isossa ja monen ministeriön ohjaamassa valvontakonsortiossa ja miten hyvin sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta pystytään uudessa rakenteessa toteuttamaan.**
- **Valtion valvovan viranomaisen tulee jatkossakin toimia myös alueellisissa yksiköissä/toimipaikoissa.**

Hallituksen esityksellä perustettaisiin Valtion lupa- ja valvontavirasto, jolle koottaisiin pääosa lakkautettavaksi ehdotettavien aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) tehtävistä sekä osa lakkautettavaksi ehdotettavien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtävistä. Valtion lupa- ja valvontavirasto olisi toimivallaltaan valtakunnallinen ja tehtäviltään monialainen valtion hallintoviranomainen, joka turvaisi alueilla toimien perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista ja valvoisi yleistä etua hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä. Virastotyyppiltään Valtion lupa- ja valvontavirasto olisi uudenlainen valtioneuvoston alainen ja sitä ohjaavien ministeriöiden yhteinen virasto.

Hallituksen linjauksen mukaan nykyisestä kuudesta aluehallintovirastosta muodostetaan yksi valtakunnallisen toimivallan omaava viranomainen, joka toimii alueellisissa yksiköissä / toimipaikoissa. Päällekkäisyydet aluehallintoviraston ja keskushallinnon virastojen välillä puretaan. Nykyistä virastorakennetta on arvosteltu siitä, että kuuden itsenäisen viraston malli on omiaan tuottamaan alueellisia eroavaisuuksia ratkaisukäytännöissä. Yhdenmukaisten käytäntöjen näkökulmasta on hyvä, että jatkossa on vain yksi valtakunnallinen valvontaorganisaatio. Valvovalla viranomaisella tulee kuitenkin jatkossakin olla kattavasti alueellisia yksiköitä/toimipisteitä ihmisten yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi.

Uusi poikkihallinnollinen virasto valvoisi sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi terveydensuojelua, varhaiskasvatusta, opetustoimea, työsuojelua, ympäristönsuojelua ja luonnonsuojelua. Se hoitaisi tehtävänsä useiden ministeriöiden ohjauksessa ja monialaista asiantuntemusta hyödyntäen. Viraston poikkihallinnollisuus voi olla siiloutumisen estämisen kannalta järkevää, mutta se ei saa johtaa siihen, että eri ministeriöiden ohjauksen alla olevat toiminnot joutuvat kilpailemaan keskenään ehtyvistä resursseista.

Valtion lupa- ja valvontaviraston tehtäväksi osoitettava sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta uudistuu osana sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta. Hallituksen tavoitteena on, että sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnassa siirrytään entistä ennakoivampaan ja riskiperusteisempaan suuntaan valvonnan vaikuttavuuden ja tulokellisuuden lisäämiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa siirtymistä pääasiallisesti tuottajien omavalvontaan.

Vaikka ennakoiva ote on kannatettava, se ei saa tarkoittaa viraston valvontatehtäviin osoitettavien resurssien vähentämistä, mikä on vaarana, kun palveluja keskitetään säästöpainneiden alaisina. Sote-uudistus tulee muuttamaan palvelurakennetta, lisäämään palveluntuotannon ja palvelun tuottamisen tapojen moninaisuutta sekä ihmisten valinnanvapautta. Muutokset edellyttävät valvonnalta vahvaa sosiaali- ja terveydenhuollon erityispiirteet tunnistavaa asiantuntemusta ja resursseja.

Maakunnilla tulee palveluiden järjestäjänä olemaan suuri omavalvontavastuu. Tämän ohella pelkkä palveluntuottajien omavalvontavastuu ja asiakkaan valinnanvapauteen perustuva valvonta (rajallinen mahdollisuus vaihtaa palveluntuottajaa) eivät kuitenkaan riitä varmistamaan hyvää palvelua ja asiakkaan oikeusturvaa, vaan valvontaviranomaisen tulee pystyä ryhtymään toimiin silloin, kun palveluiden saatavuudessa tai laadussa ilmenee puutteita. On myös tärkeää, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas tietää miten toimia, mikäli hänen oikeuksiaan rikotaan. Asiakkaan näkökulmasta monialainen virasto saattaa olla sektorivirastoa vaikeampi hahmottaa.

